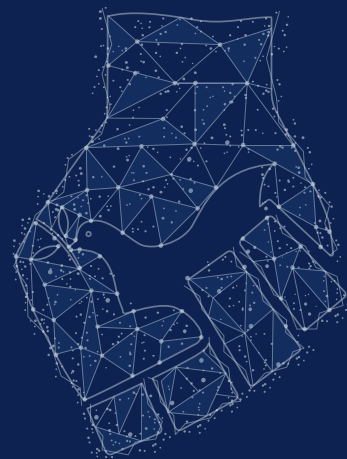

Reformarea justiției și
combaterea corupției

18-19 Noiembrie 2021

SINTEZĂ

CONTEXT

Un sistem judecătoresc independent și existența mecanismelor eficiente de prevenire și combatere a corupției sunt temelia statului de drept, indispensabile pentru dezvoltarea sustenabilă a țării, pentru o democrație funcțională și pentru respectarea și realizarea drepturilor omului.

După declararea independenței în anul 1991, Republica Moldova a demarat un proces de tranziție către un sistem de guvernare bazat pe democrație și stat de drept. Unul dintre principalele elemente ale acestei tranziții a fost instituirea unei justiții independente, responsabilă față de societate și lipsită de corupție. Pentru realizarea acestui obiectiv, în ultimul deceniu au fost depuse eforturi importante, însă acestea nu au produs efectele dorite de societate. Justiția din Republica Moldova este percepută de societate ca fiind dependentă politic, grav afectată de corupție și că acționează cu precădere în interes corporativ. Conform [Barometrului de Opinie Publică](#) din februarie 2021, 75% din populația țării nu are încredere în justiție. De asemenea, în 2020 Moldova s-a situat pe locul 115 din 180 de țări conform [Indicelui Percepției Corupției](#).

În vederea îmbunătățirii stării din justiție, Ministerul Justiției vine cu un nou Plan de acțiuni și o nouă Strategie în domeniul justiției. Printre principalele obiective ale acestora se numără asigurarea integrității și responsabilității actorilor din domeniul justiției, sporirea independenței sistemului judecătoresc, îmbunătățirea mecanismului de răspundere disciplinară a judecătorilor și a procurorilor, revizuirea componenței și rolului Curții Supreme de Justiție și modernizarea sistemului de recurs.

[Centrul de Resurse Juridice din Moldova](#) consideră că pentru viața de zi cu zi a fiecăruia dintre noi este crucial ca reforma justiției să fie una veritabilă și eficientă. Din acest motiv a fost organizat [Forumul „Reformarea Justiției și Combaterea Corupției”](#) ca un spațiu pentru dezbateri transparente și profesionale dintre principalii actori din sectorul justiției, politicieni, societatea civilă și partenerii de dezvoltare, în vederea identificării în comun a direcțiilor fezabile și efective de reformare a justiției și de combatere a corupției în Moldova. Forumul creează cadrul pentru un schimb de experiență la nivel internațional, invitați în cadrul Forumului fiind atât experți locali, reprezentanți ai instituțiilor de stat, profesiilor juridice, societății civile, cât și experți și oficiali internaționali.

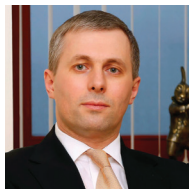
Forumul a pus în discuție cele mai importante aspecte pe care procesul de reformare a justiției și de combatere a corupției trebuie să le aibă în vedere pentru a fi cu adevărat eficient și pentru a da rezultate în interesul cetățenilor, cum ar fi: reformarea justiției în democrațiile în tranziție, evaluarea externă a justiției, viziunea cu privire la combaterea corupției în Republica Moldova, investigarea și sancționarea marii corupții.

ASPECTE GENERALE

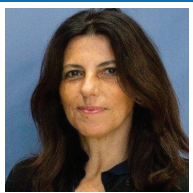
„Astăzi, Republica Moldova are șansa reală de a face schimbări profunde și sistemice în domeniul justiției. Reformarea acestui sector este prioritatea numărul unu a guvernării, avem toate premisele pentru asta și vom acționa hotărât, eficient și rapid. Schimbările în justiție și în combaterea corupției vor continua fără nicio ezitare și vin cu un mesaj pentru cei din sistemul judecătoresc și din organele de drept – dacă veți alege să puneți bețe în roate, vreau să vă spun că lucrurile oricum vor avansa pe calea schimbării.”

Maia SANDU, Președinta Republicii Moldova

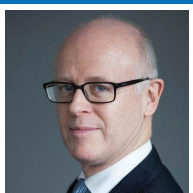
„Nu le putem reuși pe toate, cel puțin în timp util. Viziunea, cunoașterea modului cum funcționează sistemul actual, abilitatea de a înțelege ce este cel mai important și ce poate fi lăsat la o parte, coroborat cu o bună comunicare, transparență, organizare și planificare a reformei se pot adevăra cel puțin la fel de importante ca și voința politică.”

Vladislav GRIBINCEA, Președinte, Centrul de Resurse Juridice din Moldova

„Fără o justiție independentă, drepturile fundamentale ale moldovenilor rămân doar pe hârtie. Fără o justiție independentă, nu putem avea o judecată echitabilă, reforme, schimbări reale și nu putem avea o asigurare a demnității fiecăruia.”

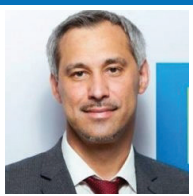
Simona GRANATA-MENGHINI, Directoare-secretar, Comisia de la Veneția

„Evaluarea externă nu trebuie să fie unica reformă. Trebuie să aveți o abordare holistică. Trebuie fortificat sistemul de declarare a averilor, aveți nevoie de o școală care să educe viitorii judecători. De asemenea, trebuie de explicat populației că rezultatele nu vor veni peste noapte. Este nevoie de mai mulți ani pentru a o vedea.”

„Vă rog să nu vă grăbiți. Alegeți calitatea în locul vitezei.”

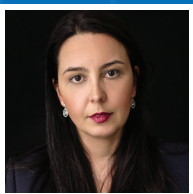
Jeroen HOOIJER, Șef de Unitate, DG JUST, Comisia Europeană

„Cetățenii așteaptă reforme și rezultate, acesta a fost și cazul Ucrainei când Zelinski a fost ales ca Președinte. Era o așteptare imensă. Cred că și în Moldova este o așteptare și trebuie să răspundeți la aceasta așteptare, trebuie să vă mișcați rapid.”

„Trebuie să găsiți cel puțin 300 de spartani, soldați puternici care sunt gata să lupte și să-și sacrifice bunurile, viața, în numele reformei și țării, ceea ce e cel mai complicat de obținut. Chiar și în Ucraina nu a fost ușor să găsim asemenea oameni unde populația e mult mai mare.”

Ruslan RYABOSHAPKA, ex-Procurorul General al Ucrainei

„E important să folosim prilejul de a vorbi publicului despre nevoia de a înțelege că reformele în justiție durează.”

Laura ȘTEFAN, Expertă anticorupție, Expert Forum România

REFORMAREA JUSTIȚIEI

PRINCIPALELE PROBLEME

■ Nivelul modest de încredere a cetățenilor în justiție

„Fără încrederea în justiție, există riscul ca populația să caute metode alternative de rezolvare a problemelor cu care se confruntă”.

Simona GRANATA-MENGHINI,
Directoare-secretar,
Comisia de la Veneția

■ Lipsa unui personal integru în sectorul justiției

„Avem o problemă mare privind factorul uman în țară și probabil acest lucru e reprezintă cauza principală pentru care toate reformele care au fost enunțate, deși au fost bine intenționate, nu au avut o bună finalitate.”

Nadejda HRIPTIEVSCHI,
Directoare de program,
Centrul de Resurse Juridice
din Moldova

■ Absența unei justiții independente și responsabile

■ Corupția în sectorul judiciar

■ Implementarea defectuoasă a legislației adoptate

■ Cooperarea defectuoasă între instituțiile din sectorul justiției

■ Carențele tehnice în sistemul judiciar

„Există carențe în domeniul judiciar: depășirea termenilor rezonabili de examinare a cauzelor, finanțarea insuficientă, dotarea tehnică slabă, insuficiența spațiilor amenajate pentru desfășurarea solemnă a justiției, numărul semnificativ a hotărârilor judecătorești neexecutate, pregătirea profesională și remunerarea insuficientă.”

Dorel MUSTEAȚĂ, Președinte interimar, Consiliul Superior al Magistraturii

■ Absența transparenței Institutului Național al Justiției (INJ)

■ Comunicarea publică defectuoasă pe subiectul reformelor reforme

REFORMAREA JUSTIȚIEI

SOLUȚIILE PROPUSE

■ Realizarea reformei în concordanță cu Constituția, în mod transparent și incluziv

„Reforma poate fi durabila doar dacă e interpretată și implementată conform Constituției și în baza principiilor democratice, statului de drept și respectării drepturilor omului. Dacă aceste principii nu sunt respectate, inclusiv principiul de incluziune, transparență, responsabilitate – se pune sub semnul întrebării scopul reformei”.

Simona GRANATA-MENGHINI, Directoare-secretar, Comisia de la Veneția

■ Evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

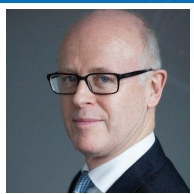
„Este salutar proiectul de modificare care este propus de Ministerul Justiției. Consiliul Superior al Magistraturii este conștient de faptul că reforma propusă este inevitabilă.”

Dorel MUSTEAȚĂ, Președinte interimar,
Consiliul Superior al Magistraturii

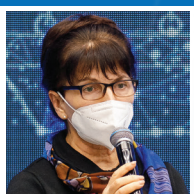
„Eu cu tărie cred că dacă actuala guvernare continuă în direcția evaluării externe, care din păcate a devenit inevitabilă pentru noi, avem șanse să ieșim din această criză în care suntem.”

Nadejda HRIPTIEVSCHI, Directoare de program,
Centrul de Resurse Juridice din Moldova

„Evaluarea externă este o măsură de ultimă instanță. Chiar și așa, ea nu este un panaceu și suntem îngrijorați de entuziasmul cu care este privită această evaluare. Trebuie să înțelegem că evaluarea este un proces foarte complex, care în Moldova ar putea dura 5-6 ani. Implicarea experților externi și ai societății civile este importantă. De asemenea, evaluatorii trebuie asistați de un număr mare de personal, să aibă sediu, să le fie asigurată siguranța.”

Jeroen HOOIJER, Șef de Unitate, DG JUST, Comisia Europeană

„Comisia de evaluare trebuie să fie un tribunal independent față de puterea legislativă și executivă. Componenta Comisiei de evaluare trebuie să fie aliniată la standardele internaționale și recomandările aplicabile în cazul activității consiliului judecătoresc. În caz contrar, întregul proces va fi afectat și compromis.”

Nina CERNAT, Membră, Consiliul Superior al Magistraturii

„Nu delegați evaluarea sistemului judiciar pe care încercați să-l verificați.”

Mykhailo ZHERNACOV, Președinte, Fundația DEJURE, Ucraina

REFORMAREA JUSTIȚIEI

SOLUȚIILE PROPUSE

■ Susținerea evaluării externe de către partenerii de dezvoltare

„Este importantă implicarea partenerilor internaționali pentru a oferi consiliere și pentru a fi un mecanism puternic în implementarea procesului de evaluare.”

Julinda BEQIRAJ, Cercetătoare superioară,
Centrul Bingham pentru Supremația Legii

„Această reformă nu poate avea loc fără implicarea partenerilor noștri din afara țării. De aceea este important să ne asigurăm că partenerii susțin această reformă în momentul în care noi o inițiem. Dar partenerii nu au cum să susțină această reformă dacă aceasta nu corespunde standardelor.”

Sergiu LITVINENCO, Ministru al Justiției

■ Eficientizarea organelor de autoadministrare a justiției, a Institutului Național al Justiției, a Curții Supreme de Justiție, a Procuraturii Anticorupție și a Autorității Naționale de Integritate

■ Reformarea Institutului Național al Justiției

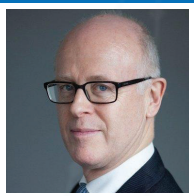

„Noi nu putem avea schimbări în sistem dacă Institutul Național al Justiției nu este reformat. Această instituție s-a transformat într-o instituție închisă, care se concentrează pe educarea obedienței și nu a spiritului critic.”

Nadejda HRIPTIEVSCHI, Directoare de program,
Centrul de Resurse Juridice din Moldova

■ Finalizarea optimizării hărții judecătorești și a procuraturii

■ Transparentizarea justiției și comunicarea eficientă cu publicul

„Comunicați publicului faptul că reforma este un proces de lungă durată pentru nu a pierde încrederea și suportul acestuia.”

Jeroen HOOIJER, Șef de Unitate, DG JUST, Comisia Europeană

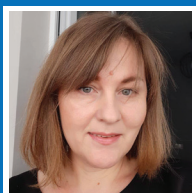
„Este importantă digitalizarea și transparentizarea justiției, pentru a reduce factorul uman și a facilita monitorizarea acestuia. De asemenea, este foarte importantă comunicarea pentru societate dar și pentru oamenii din sistem, ca să fie mai multă previzibilitate și implicare.”

Nadejda HRIPTIEVSCHI, Directoare de program,
Centrul de Resurse Juridice din Moldova

COMBATAREA CORUPȚIEI

PRINCIPALELE PROBLEME

- Nivelul modest de încredere în instituțiile responsabile de combaterea corupției
- Aplicarea unor pedepse prea blânde

„Amenzile care sunt stabilite făptuitorilor în cazurile de corupție sunt mai mici decât valoarea mitei. Astfel, este mult mai convenabil să iei o mită și să plătești amenda. Nu uitați că în codul penal mai avem o prevedere care îți permite, dacă plătești în 72 ore amenda, să plătești doar în jumătate”.

Lilia IONIȚĂ, Juristă, Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției, Moldova

- Concentrarea CNA și a Procuraturii Anticorupție pe corupția mică

„Cele două instituții s-au focusat mai mult pe corupția mică”.

Dumitru ROBU, Procurorul General interimar al Republicii Moldova

- Lipsa cooperării interinstituționale în domeniul combaterii corupției

„Conform legii, noi putem avea o Procuratură Anticorupție bună, dar dacă ea nu va colabora cu Autoritatea Națională de Integritate, cu Serviciul Fiscal care să dea aceste informații, nu va avea acces la date, efectul ei va fi foarte limitat”.

Vladislav GRIBINCEA, Președinte, Centrul de Resurse Juridice din Moldova

- Lipsa de integritate și independență a persoanelor însărcinate cu lupta împotriva corupției
- Ineficiența Centrului Național Anticorupție
- Dotarea insuficientă cu personal și echipament a Procuraturii Anticorupție
- Neimplementarea legislației adoptate pentru combaterea corupției

„Adoptarea legii e primul pas. Al doilea pas e aplicarea legii. Am văzut multe strategii și legi care nu au fost aplicate sau au fost aplicate doar parțial”.

Davor DUBRAVICA, ex-Președinte, Inițiativa Regională Anticorupție

COMBATAREA CORUPȚIEI

SOLUȚIILE PROPUSE

■ Abordarea holistică

„Digitalizarea serviciilor publice este un mijloc eficient de a combate corupția, de rând cu transparentizarea guvernării și implicarea societății civile, o media independentă și profesionistă, iar îmbunătățirea educației este cel mai bun remediu împotriva tolerării corupției.”

Davor DUBRAVICA, ex-Președinte, Inițiativa Regională Anticorupție

„Combaterea corupției trebuie să fie una complexă concomitentă și de durată. Transparența procesului guvernamental, limitarea discreției funcționarilor publici, sancțiunile descurajatoare pentru faptele de corupție, instituții care să aplice eficient legislația anticorupție și colaborarea între acestea, promptitudinea și echitatea procedurilor judiciare, coroborat cu o societate civilă vibrantă și o presă independentă și asistență externă sunt direcțiile care ar trebui urmate.”

Vladislav GRIBINCEA, Președinte, Centrul de Resurse Juridice din Moldova

■ Asigurarea unui caracter coerent al legislației în domeniul combaterii corupției și aplicarea eficientă a acesteia

„Moldova a parcurs o cale lungă în crearea unui cadru legal și instituțional vast pentru lupta cu corupția și promovarea integrității care, cel puțin teoretic, este unul bun. Totuși rezultatele nu mereu au fost satisfăcătoare. Normele anticorupție nu au fost puse în aplicare în mod riguros. Moldova trebuie să se concentreze pe implementarea legislației, pe acțiuni concrete, nu doar pe reformarea agențiilor anticorupție”.

Kevin LANIGAN, Consilier Superior pe domeniul justiției, Biroul Internațional pentru Justiție Penală și Aplicarea Legii (INL), Ambasada SUA

■ Aplicarea unor sancțiuni suficient de dure pentru a descuraja corupția

„Persoanele trebuie să înțeleagă că, dacă sunt prinse cu corupția, pierd totul. Este important să resimtă personal și material acest lucru, așa încât să fie mai inconvenient să pierzi funcția publică decât să te implici în corupție. Aici sancțiunile privative de libertate sunt importante, cel puțin pentru începutul luptei, însă confiscarea averilor și pierderea privilegiilor pot fi cel puțin la fel de eficiente.”

Vladislav GRIBINCEA, Președinte, Centrul de Resurse Juridice din Moldova

„Viata persoanelor corupte trebuie să devină foarte dificilă și nu trebuie să le fie oferite șanse să-și poată ascunde activitățile lor.”

Kevin LANIGAN, Consilier Superior pe domeniul justiției, Biroul Internațional pentru Justiție Penală și Aplicarea Legii (INL), Ambasada SUA

COMBATEREA CORUPȚIEI

SOLUȚIILE PROPUSE

- Crearea unui organ specializat care să investigheze marea corupție, cu o autonomie sporită, bine dotat, cu o competență îngustă și oameni integri

„Odată ce a fost ales Președintele NABU, multe instituții erau otrăvite de corupție și lipsite de profesionalism. Uneori nici nu știam cum și cu ce să începem. O soluție a fost să creăm instituții de la 0.”

Artem SYTNYK, Director, Biroul Național Anticorupție din Ucraina

„Dorim să avem o singură structură cu independență necesară, cu resurse umane necesare și toate instrumentele corespunzătoare pentru combaterea corupției. În lege trebuie să fie indicat expres că această instituție urmează să ocupe de funcționari și demnitari de rang înalt și/sau care ar avea legături cu politicul.”

Sergiu LITVINENCO, Ministru al Justiției

„Corupția mare poate fi combătută eficient atunci când avem instituții în capacitate. Alegem cei mai buni procurori, care lucrează, sunt onești, își iubesc meseria și se află și în procuraturi teritoriale nu doar la Chișinău.”

Iulian RUSU, Secretar de Stat, Ministerul Justiției

- Implicarea partenerilor de dezvoltare

„Atunci când a fost creat acest birou situația era destul de îngrijorătoare, am avut și parteneri externi care ne-au ajutat. A fost foarte important pentru noi pentru că și în Ucraina au fost multe scheme complexe cu care era dificil să luptăm”.

Artem SYTNYK, Director, Biroul Național Anticorupție din Ucraina

- Pregătirea profesională a persoanelor care se ocupă de investigarea corupției

„Este necesară pregătirea profesională a procurorilor și cadrelor.”

Ion MUNTEANU, Șef-adjunct interimar, Procuratura Anticorupție